

Masarykova univerzita v Brně

Právnická fakulta

Rozbor jednotlivých forem mezinárodního platebního styku

Seminární práce

Zpracovala: Jana Koch

Bakalářský studijní program

Zadavatel: Mgr. Jiří Valdhans

Seminární skupina: I

obor Právo a podnikání

Datum odevzdání: 11.06.2005

Způsoby, kterými je nejčastěji prováděn mezinárodní platební styk jsou následující: hladký plat, dokumentární akreditiv, dokumentární inkaso a použití směnky nebo šeku.

Hladký plat

V mezinárodním styku je zřídka používaným platebním instrumentem hladký plat (úhrada, bankovní převod), a to zejména díky své vysoké rizikovosti. Hladký plat je použitelný jak pro obchodní, tak pro neobchodní platy. Obchodní platy vyplývají z přímého uskutečňování jednotlivých obchodních transakcí. Naopak neobchodní platy z přímé realizace obchodních operací nevyplynou. Z pohledu banky provádějící hladký plat rozlišujeme hladké platy došlé a vyšlé. Dále rozlišujeme platby předem – akontace a platby po dodání zboží.

Hladký plat provedený po uskutečnění dodání zboží (platnost vystavená v kontraktu se váže k vystavení faktury, k odeslání zboží, k přechodu zboží přes hranice) je výhodný pro dovozce; zboží již obdržel, mohl si je prohlédnout, placení bylo odloženo. Předpokladem tohoto hladkého platu je důvěra obchodních partnerů. Vzhledem ke způsobu provádění takovýchto hladkých platů je hlavním rizikem platební neschopnost nebo nevěle dovozce/dlužníka zaplatit. Banka, provádějící na příkaz klienta hladký plat, požádá svého zahraničního korespondenta, aby z jejího účtu převedla příslušnou částku příjemci. Banka příjemce po ověření platnosti příkazu provede výplatu příjemci.

V případě platby předem (svane, akontace) je toto riziko eliminováno, ale pro dodavatele je tento způsob konkurenční nevýhodou. Dále je tento způsob důkazem nedůvěry partnerů, zboží je odesláno až po obdržení platu. Často se vyskytuje jako částečné placení dodávky, kdy zbytek je placen po dovozu.

Důvod pro používání hladkých platů jsou jejich nízké náklady.

Dokumentární platební styk

Jednotlivé způsoby mezinárodního platebního styku mezi odběrateli a dodavateli se používají v závislosti na jejich vzájemné důvěře a obchodní praxi. Z pohledu bank můžeme bezhotovostní platební instrumenty rozdělit na bezzávazkové (hladká platba, dokumentární inkaso) a závazkové (dokumentární akreditiv). Dále je můžeme rozdělit na dokumentární a nedokumentární.

Snahou obchodní partnerů je najít takový způsob garance, aby vývozce za jím dodané zboží (službu) obdržel platbu a dovozce toto zboží (službu), které si objednal a zaplatil, získal. K tomu se využívají platební instrumenty dokumentární akreditiv a dokumentární inkaso.

Dokumentární inkaso

Dokumentární inkaso je formou platebního styku, při které je vydání dokumentů opravňujících k manipulaci se zbožím, podmíněno zaplacením nebo splněním jiných podmínek. Jeho použití je vhodné v případech, kdy vývozce není ochoten dodat zboží proti úhradě hladkým platem, ale nemá potřebu se více zajišťovat (např. dokumentárním akreditivem). Dokumentární inkaso představuje větší jistotu než přímá úhrada, protože dovozce nemůže se zbožím manipulovat dříve, než zaplatí, popř. akceptuje směnku nebo splní jiné inkasní podmínky. Banky, které poskytují dokumentární inkasa, nepřebírají žádný závazek.

Výhody dokumentárního inkasa jsou relativně nízké náklady a menší pracnost oproti dokumentárnímu akreditivu. Tento instrument ale vývozci nezajišťuje jistotu, že zboží bude dovozcem převzato a zaplaceno. Jeho použití je vhodné v případě, že vývozce nemá pochybnost o ochotě a schopnosti dovozce zaplatit, že politické, hospodářské a právní prostředí země dovozce můžeme považovat stabilní a země dovozce nevydala restriktce na dovoz zboží.

Dokumentární inkaso můžeme rozdělit dle povinnosti kupujícího na dva typy, a to vydání dokumentů proti zaplacení nebo jejich vydání proti akceptaci směnky. V případě vydání dokumentů proti zaplacení je banka zmocněna vydat dokumenty pouze proti okamžitému zaplacení, event. může být připojena směnka splatná na viděnou-vista směnka. Jedná-li se o vydání dokumentů proti akceptaci směnky, vydá banka dokumenty kupujícímu proti jeho akceptaci směnky. V případě okamžitého prodeje zboží si může opatřit finanční prostředky na zaplacení směnky. V období před splatností směnky nese dodavatel/vývozce riziko nezaplacení. Může proto požádat kupujícího/dovozce, aby směnka byla garantována inkasní bankou nebo jinou bankou s kvalitním ratingem.

Volba práva v případě použití dokumentárního inkasa bude směřovat k právu státu sídla banky, ale není vyloučeno ani jiné řešení. V praxi se využívají jednotná pravidla pro inkasa, vypracovaná Mezinárodní obchodní komorou v Paříži.

Dokumentární akreditiv

Dokumentární akreditiv je jedním z nejdůležitějších a nejrozšířenějších závazkových platebních instrumentů používaných při koupi nebo prodeji zboží, resp. služeb. Jedná se o písemný závazek banky odběratele, že poskytne osobě uvedené v akreditivu (zejména dodavateli) úhradu za dodané zboží resp. služby, a to pouze při splnění všech akreditivních podmínek akreditivu, resp. po předložení akreditivem požadovaných listin.

Účastníky dokumentárního akreditivu standardně jsou příkazce akreditivu (odběratel, kupující, aplikant), vystavující banka (banka příkazce), avizující, resp. potvrzující banka (banka příjemce) a příjemce akreditivu (dodavatel, prodávající, beneficiant – obecně dle obchodního zákoníku oprávněný).

Obecný postup při využití dokumentárního akreditivu se skládá ze tří částí, a to ze stanovení podmínek akreditivu, otevření akreditivu a výplaty (čerpání). Jakmile potvrzující banka (banka dodavatele) prověří doklady od

dodavatele a sledá je bez závad, okamžitě akreditiv, který potvrdila, proplatí. Podle podmínky sjednané v akreditivu buď proplácí akreditivní částku, nebo akceptuje směnku, nebo konečně v případě akreditivu s odloženou splatností vystavuje slib, že zaplatí později (ve stanovené lhůtě). Potvrzující banka zašle dokumenty vystavující bance a požádá ji o proplacení (úhradu) akreditivní částky (okamžitě nebo později). Vystavující banka zkontroluje dokumenty, aby se ujistila, že jsou v souladu s podmínkami akreditivu. V případě, že ano, uvolní je kupujícímu proti platbě příslušné částky. Na základě dokumentů může kupující převzít zboží.

Vzhledem k možnostem různých podmínek a způsobů čerpání rozdělujeme akreditivy následovně:

- Akreditiv odvolatelný a neodvolatelný – odvolatelný akreditiv může být jednostranně odvolaný odběratelem
- Akreditiv potvrzený – v případě potvrzení akreditivu bankou dodavatele, je tato banka z něho přímo zavázána
- Akreditiv revolvingový – v případě opakujících se plateb, je zde sjednaná akreditivní částka, která se pravidelně upravuje
- Akreditiv převoditelný – dodavatel, např. při financování subdodávek, je oprávněn požádat banku o změnu oprávněného
- Akreditiv remboursní – banka dodavatele platí bance odběratele se zpožděním, náklady nese odběratel
- Akreditiv s červenou doložkou – dodavatel je oprávněn žádat vyplacení části akreditivní částky před odesláním zboží, na základě předběžných dokumentů
- Akreditiv stand-by – nahrazuje bankovní záruku v zemích, kde není možné záruku vystavit

Volba práva v případě použití dokumentárního akreditivu bude směřovat k právu státu sídla banky a to zejména z toho důvodu, že se jedná o závazkový právní vztah. V praxi se využívají Jednotná pravidla pro dokumentární akreditivy, vypracovaná Mezinárodní obchodní komorou v Paříži, a to v poslední verzi z roku 1994.

Směnky a šeky

Směnka je finanční dokument, dlužnický cenný papír, který vyjadřuje bezpodmínečný závazek směnečného dlužníka zaplatit majiteli směnky dlužnou peněžní částku.

Směnky dělíme dle doby splatnosti na vistasměnky (splatné na viděnou/při předložení), lhůtní vistasměnky (splatné určitou dobu po viděné), denní/fixní/precizní směnky (splatné v určitý den) a datosměnky (splatné určitou dobu po vystavení).

Podle použití speciálních doložek dělíme směnky na rektasměnky (výstavce nebo akceptant si nepřejí, aby se směnka dostala indosací do oběhu a k tomu slouží doložka „nikoli na řad“) a blankosměnky (jedná se o směnku podepsanou směnečníkem i výstavcem, na niž chybí některá podstatná náležitost např. údaj splatnosti, směnečná suma aj. Ty se dopisují dodatečně podle k tomu uzavřené smlouvy. Ve smlouvě se ozřejmují důvody, které vedly k podpisu blankosměnky. Při předání se podepisuje tzv. vyplňovací prohlášení směnečné. Blankosměnky nejsou určeny do oběhu.)

Obecně směnky dělíme na směnky cizí a vlastní. Směnky cizí představují bezpodmínečný příkaz výstavce směnky směnečníkovi zaplatit přesně stanovenou částku na řad majitele směnky. Směnky vlastní představují bezpodmínečný slib výstavce směnky zaplatit přesně stanovenou částku na řad majitele směnky. V mezinárodním platebním styku se ve většině případů použití směnky jedná o cenný papír na řad. To znamená, že směnka je převoditelná na třetí osobu, tzv. indosamentem (rubopisem).

Placení u směnky cizí závisí na způsobu použití vývozcem, který ji může použít jako platební prostředek pro své vlastní dodavatele (jako jméno remitenta vyplní svého dodavatele a směnku mu dá k dispozici) nebo předložení směnku po splatnosti dovozci k placení.

Placení u směnky vlastní je podobné. Vývozce buď směnku předloží k placení nebo ji použije jako platební prostředek svému věřiteli a potom ji indosuje na jeho řad a fyzicky mu ji předá.

Šek je listina, která obsahuje bezpodmínečný příkaz výstavce šeku šekovníkovi (bance), aby zaplatil přesnou stanovenou částku osobě v šeku uvedené.

Směnky jsou upraveny v Ženevském směnečném právu, které se skládá z Úmluvy o jednotném směnečném zákoně, Úmluvy o kolizích směnečných zákonů a Úmluvy o směnečných poplatcích. České právo upravuje směnky a šeky zákonem č.191/1950 Sb., zákon směnečný a šekový a tento je speciální normou k zákonu č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním.

Závěr

Nejčastěji využívanou formou placení v mezinárodním obchodním styku je využití dokumentárního akreditivu nebo inkasa. Při rozhodování o jejich využití vždy hraje svou roli míra podstupovaného rizika. Nejbezpečnější formou převodu peněz, výměnou za dokumenty patřící ke zboží, je dokumentární akreditiv. Zároveň je však také nejdražším způsobem převodu.

Použitá literatura

Zákon č.191/1950 Sb., zákon směnečný a šekový

Výklad směnečného a šekového zákona

O. Schlossberger: Platební styk, Bankovní institut Praha, 2000

Pavel Andrle: Dokumentární akreditiv v praxi, Grada Publishing, Praha 2001

Multimediální pomůcka Mezinárodní obchodní transakce